

POSTANOWIENIE

10 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk

na posiedzeniu niejawnym 10 października 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Związku [...] pod wezwaniem św. [...] w K.
przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji
o ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Związku [...] pod wezwaniem św. [...] w K.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 14 lutego 2024 r., V ACa 1260/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża kosztami postępowania kasacyjnego powoda, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania

sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący Związek [...] pod wezwaniem św. [...] w K. powołał się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych związanych z oceną interesu prawnego w żądaniu ustalenia na podstawie art. 189 k.p.c. w sytuacji, w której z żądaniem ustalenia praw niemajątkowych występuje osoba prawna, domagając się ustalenia swojej tożsamości prawnej, a także oceną legitymacji biernej w postępowaniu o takim przedmiocie. Wskazał również na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, wynikającą z niewątpliwej sprzeczności zaskarżonego wyroku z art. 189 k.p.c., a ponadto brak rozpoznania istoty sprawy.

Powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

Problematyka interesu prawnego jako przesłanki powództwa o ustalenie prawa lub stosunku prawnego (art. 189 k.p.c.) jest przedmiotem szerokiego orzecznictwa Sądu Najwyższego, w którym akcentuje się potrzebę elastycznego ujęcia tej instytucji, z zachowaniem jednak założenia, że interes prawny w ustaleniu winien wyrażać się w obiektywnej konieczności uzyskania ochrony prawnej w tej właśnie postaci, a o konieczności takiej co do zasady nie można mówić wtedy, gdy

istnieje inna droga uzyskania adekwatnej ochrony prawnej (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2022 r., II CSKP 87/22, OSNC-ZD 2023, nr B, poz. 21 i z dnia 6 czerwca 2024 r., II CSKP 1166/22 oraz powołane tam orzecznictwo). Kazuistyczne uwarunkowanie interesu prawnego powoduje przy tym, że jego badanie wymaga w każdym przypadku rozpatrzenia ogółu okoliczności konkretnej sprawy, a tym samym materia ta jedynie w niewielkim stopniu poddaje się uogólnieniom, co stanowi założenie przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. W szczególności zaś wykazanie tej przyczyny – w kontekście art. 189 k.p.c. – nie może polegać na oczekiwaniu, że Sąd Najwyższy określi przesłanki, które miałyby decydować o istnieniu lub braku interesu prawnego w konkretnej sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem lub – w innym ujęciu – podjąć próbę skonkretyzowania tych przesłanek tak szerokim kręgu spraw, jak sprawy dotyczące praw niemajątkowych.

W zestawieniu z materiałem sprawy należało ponadto wskazać, że judykaturze wielokrotnie podkreślano już, iż interes w sądowym ustaleniu prawa lub stosunku prawnego nie może sprowadzać się do uzyskania rozstrzygnięcia sądu, które stanowiłoby prejudykat lub dowód dla potrzeb innego postępowania, w tym postępowania administracyjnego (por. zwłaszcza uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 1995 r., III CZP 176/94, OSNC 1995, nr 5, poz. 74, w której odniesiono się również do problemu legitymacji materialnej biernej w procesie o ustalenie, a także uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2005 r., I PZP 2/05, OSNP 2006, nr 5-6, poz. 71 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 września 1997 r., II CKN 299/97, OSNC 1998, nr 2, poz. 29, z dnia 21 stycznia 1998 r., II CKN 572/97, z dnia 23 lutego 1999 r., I PKN 597/98, OSNP 2000, nr 8, poz. 301, z dnia 30 listopada 2005 r., III CK 277/05 i z dnia 19 marca 2010 r., III CSK 169/09, OSNC-ZD 2010, nr D, poz. 109). Nie może on *a fortiori* wyczerpywać się także w dążeniu do pośredniego podważenia rozstrzygnięć w sprawach należących do drogi postępowania administracyjnego i sądowoadministracyjnego.

Motywy wniosku nie stwarzały na tym tle podstawy do przyjęcia, że w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem ujawniło się zagadnienie prawne o abstrakcyjnym i precedensowym charakterze, lecz stanowiły w istocie kompleksową polemikę ze stanowiskiem Sądów *meriti*, według którego kwestia, czy

powód jest prawnym kontynuatorem stowarzyszenia działającego w okresie międzywojennym, została oceniona w postępowaniu administracyjnym i sądowoadministracyjnym, a negatywne w tej mierze stanowisko organów administracyjnych, podlegające kontroli sądu administracyjnego, nie uzasadnia interesu prawnego w żądaniu ustalenia na tle art. 189 k.p.c. skierowanego przeciwko Skarbowi Państwa. Należy przy tym zauważyć, że jeżeli powód stoi na stanowisku, na co wskazywały motywy wniosku, iż kwestia jego tożsamości ze stowarzyszeniem działającym w okresie międzywojennym została przesądzona w postępowaniu rejestrowym, a podważanie tej tożsamości przez organ administracji publicznej nastąpiło z pominięciem skutków prawnych wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, to powinien skorzystać z właściwych w tej mierze instrumentów sądowej kontroli administracji publicznej, nie zaś upatrywać w takim działaniu organów administracji publicznej, a tym bardziej sądów administracyjnych, źródła interesu prawnego w żądaniu ustalenia prawa lub stosunku prawnego w postępowaniu cywilnym.

Ubocznie za co najmniej niejasne należało uznać stanowisko powoda, polemiczne wobec argumentacji Sądów *meriti*, według którego Skarb Państwa w postępowaniu administracyjnym miałby występować „w charakterze *dominium*”, zaś w postępowaniu o ustalenie prawa lub stosunku prawnego Skarb Państwa występuje jako podmiot kwestionujący prawa powoda w postępowaniu administracyjnym wynikające z prawomocnych ustaleń sądu rejestrowego. W każdym zaś razie okoliczność, że organ administracji publicznej, prowadzący postępowanie administracyjne, neguje określone uprawnienie wnioskodawcy w toku postępowania administracyjnego, nie oznacza *per se*, że wnioskodawcy przysługuje interes prawny w domaganiu się ustalenia tego uprawnienia w postępowaniu cywilnym przeciwko Skarbowi Państwa.

W zestawieniu z materiałem sprawy, zaskarżonego wyroku nie można także uznać za wadliwy w stopniu oczywistym i widocznym już na pierwszy rzut oka, czego wymaga przyczyna kasacyjna określona w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52, z dnia 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, nr 10, poz. 156 i z dnia 15 czerwca 2018 r., III CSK 38/18). Wniosek ujawniał zresztą

w tej części wyraźną argumentacyjną sprzeczność, ponieważ z jednej strony wskazywano w nim na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne związane z oceną interesu prawnego powoda w żądaniu ustalenia, z drugiej zaś argumentowano, że dokonana w tej materii ocena Sądu Apelacyjnego była *prima vista* błędna. Jasne jest tymczasem, że albo w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a więc kwestia trudna, dotychczas nierozstrzygnięta i wymagająca pogłębionej jurydycznej analizy albo też skarga jest zasadna w sposób oczywisty, co zakłada niewystępowanie w sprawie żadnych zagadnień prawnych (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2011 r., II UK 24/11, z dnia 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14 i z dnia 18 października 2016 r., I UK 466/15).

Stanowisko to należało odpowiednio odnieść do nierozpoznania istoty sprawy, które – zdaniem powoda – również miało uzasadniać oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, zważywszy, że podłożem tego argumentu była w istocie błędna – w przekonaniu powoda – ocena interesu prawnego w żądaniu ustalenia.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2, art. 98 § 1-1¹, art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.G.)

[a.ł.]